

7: „Hic vero iuris regni fit mentio, ad mutuam obligationem inter regem et populum, et contra vicissim ostendam. Ex hoc itaque loco (scl. I Sam. 10 : 25) observandum, post factam electionem cui Deus ipse praefuit, Samuelem expone Sauli vocationis summan et officium, et quomodo sit illi imperandum, ad Dei cultum tuendum et promovendum, et populi totius commodum et utilitatem procurandam. Ac vicissim populo suum erga regem officium declarare, nempe obedientiam regi, ut si rex militem conscripserit, sit tributum imperarit, et similia, sciant se regi in istis omnibus obedientiam debere. Hinc vero discimus, *omnem legitimam reipublicae administrationem niti legibus, ac proinde non sufficere, si multi viri sint primariae autoritatis, sed maxime requiri ut certae ponantur leges, quibus instar fraeni cuiusdam in officio singuli contineantur*: ac ne sibi quidvis licere qui ad gubernacula reipublicae sedent arbitrentur, ac proinde ne extra suos limites egredi sibi permittant. Et vicissim ut populi in officio retineantur, et nihil temere sibi aggrediendum, neque etiam insurgendum adversus superiores sciant: sed *legibus et statutis regantur*, et quisque officium in propria vocatione faciat. *Istud igitur in primis hic observandum, ut mirum legibus et institutis quaelibet respublica constituatur*..... Hanc ob causam legibus et institutis regi respublicas oportere videmus, sive *rex dominetur, sive magistratus rempublicam administrent*, ne quid ex libidine cuiusquam geratur, sed singuli quid sui sit officii ex legibus discant et iisdem subiciantur et obtemperent: *ac sint veluti populorum armatura*” (Wij cursiveeren). Hoezeer in de Calvinistische gezagsleer te allen tijde de gebondenheid van alle overheid aan het positieve recht, uit den natuurrechtelijken, goddelijken grondslag van dit recht werd afgeleid, moge ook blijken uit de volgende uitspraak bij den veelszins door de humanistische geschiedschrijvers miskenden **Althusius**. In zijn beroemd werk: *Politica (methodice digesta atque exemplis sacris et profanis illustrata)* (Groningen 1610) cap. IX p. 122, polemiseert hij heftig tegen **Bodin's** humanistisch principe „*Princeps legibus solutus est*”. „Erit igitur ex horum sententia (scl. Bodini c.s.) summa potestas, quae civili lege non est definita, sed illa soluta: quod ego non dixerim. *Nam lege civili potestatem solvere, est etiam aliquatenus naturalis et divinae legis vinculis eandem exuere. Nulla enim est, nec esse potest lex civilis, quae non aliquid naturalis et divinae aequitatis immutabilis habeat admissum*. Nam si haec prorsus discedit a sententia iuris naturalis et divini, non lex dicenda est, sed nomine hoc prorsus indigna” (Wij cursiveeren).

Hier openbaart zich de *practisch-juridische beteekenis* van de Calvinistische opvatting der goddelijke souvereiniteit en reeds het inzicht in deze fundamentele beginsellijn bij **Althusius** had **Gierke** er voor behooren te waarschuwen, **Althusius** tot een rechtstreeksch voorlooper van den humanistischen **Rousseau** te stempelen.

Trouwens wie **Althusius'** werk niet vooringenomen, maar vanuit de aan het systeem ten grondslag liggende wetsidee analyseert, ziet in dit geheele machtingstelsel de zij 't al niet immer zuivere uitwerking van de Calvinistische grondgedachte. Dat **Althusius** en met hem de andere Calvinistische monarchomachen (**Beza**, **Hottomannus**, **Languet**, **Du Plessis de Mornay**, **Milton** etc.) in den geest van den tijd de heerschende regelen van standenstaatsrecht (zie het beroep op dit positieve staatsrecht in *Politica* p. 235 vlg.: „De regni commissione”), tot een natuurrechtelijk gezagsprincipe hebben uitgebreid, is ongetwijfeld juist. Maar evenzeer hebben zij en met name **Althusius** tegen de revolutionaire opvatting der volkssouvereiniteit de onderworpenheid van den populus aan het positieve recht geleeraard (Zie *Politica* p. 124/5):

(„Restat igitur, ut definiamus potestatem illam summam, quam consociatio corpori politico ex jure maiestatis, quod illud sibi soli vindicat, attribuiamus..... Universalis dicitur, praeeminens, prima, atque summa, *non quod lege est soluta, vel absoluta potestas*”... etc.) Aan de organische staatsgemeenschap, niet aan de atomistische volksmassa is het gezag inhaerent. Zie Pol. Praefatio „Plerique jurisconsulti et politici haec (scl. jura maiestatis) soli principi et summo magistratui propria adscribunt..... Contrarium ego cum paucis aliis statuo, adeo nimirum haec corpori symbiotico consociationis universalis propria esse, ut huic spiritum animam et cor attribuant, quibus subtilis, corpus illud, quod dixi, etiam pereat”... Hoezeer **Althusius** afkeerig was van een revolutionaire democratie, blijkt zonneklaar uit zijn beschouwingen. „De natura et